

Öz Tiksiniye Ölçeği - Revize Formu: Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Self-Disgust Scale-Revised: Turkish adaptation, validity and reliability

Başak Bahtiyar¹, Asiye Yıldırım²

¹Dr.Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye <https://orcid.org/0000-0002-0012-4404>

²Dr.Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye <https://orcid.org/0000-0001-6852-2444>

ÖZET

Amaç: Öz tiksiniye, bireyin kendine ait fiziksel ya da davranışsal bir özelliğine veya genel olarak bütün benliğine yönelik tiksinti duyması olarak tanımlanmaktadır. Güncel çalışmalarda, başta depresyon olmak üzere birçok duygusal ve davranışsal probleme açıklık getirme potansiyeli vurgulanmaktadır. Bu çalışmada ise benliğe yönelik tiksiniyeyi öz bildirim dayalı olarak değerlendirmeye olanak sağlayan Öz Tiksiniye Ölçeği-Revize Formu'nun Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırma, yaşları 18 ile 29 arasında değişen 310'u kadın, 72'si erkek toplam 382 gönüllü lisans öğrencisiyle yürütülmüştür. Çalışmada öz tiksiniye ölçümünün yanı sıra, Beck Depresyon Ölçeği, Pozitif Negatif Duygu Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Tiksiniye Ölçeği-Revize Edilmiş Formu uygulanmıştır. **Bulgular:** Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda, ölçeğin orijinaliyeye tutarlı olarak, öz tiksiniyeye ilişkin davranış odaklı ve fiziksel görünüm odaklı iki alt boyut elde edilmiştir. Güvenirlik analizi sonuçları da hem ölçeğin genelini hem de alt boyutlarının yüksek iç tutarlığa ve tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin, ilgili diğer ölçeklerle beklenen yönde anlamlı ilişkiler göstermesi de geçerlik özelliklerinin desteklemiştir. Bununla birlikte, öz tiksiniyenin genel tiksiniye hassasiyetinden bağımsız olduğu da bulgular arasında yer almıştır. **Sonuç:** Özetle, çalışma sonuçları Öz Tiksiniye Ölçeği-Revize Formu'nun Türkçe uyarlamasının geçerli ve güvenilir özellikleri uygun bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Öz Tiksiniye Ölçeği-Revize Formu, Geçerlik, Güvenirlik, Depresyon, Psikolojik İyi Olma

(*Klinik Psikiyatri Dergisi* 2019;22:)

DOI: 10.5505/kpd.2019.72692

SUMMARY

Objective: Self-disgust is experienced toward one's own behavioral, physical appearance or personality. Recent studies have emphasized the role of self-directed disgust in the development of several emotional and behavioral problems, especially depression. Self-disgust is also considered an important concept having potential to highlight not only many clinical but also social mechanisms. Therefore, the aim of the current study was to translate Self-Disgust Scale Revised that is a self-report tool assessing the level of self-directed disgust, into Turkish and to examine its psychometric properties. **Method:** The study was carried out with 382 volunteer undergraduate students (310 females and 72 males) between the ages 18 and 29. In addition to Self-Disgust Scale Revised, Beck Depression Inventory, Positive and Negative Affect Scale, Psychological Well-Being Scale, Rosenberg Self-Esteem Scale and Disgust Scale (Revised) were administered during data collection. **Results:** The result of the explanatory factor analysis supported the original factor structure indicating that the general self-disgust consisted two dimensions, named as, behavioral and physical appearance based disgust. The reliability analyses also revealed that total scale and the subscales of behavioral and appearance self-disgust had high internal consistency and test-retest reliability. Additionally, the divergent and convergent validity of the scale were confirmed with the correlation between the scale and the other variables in the study. The results also indicated that self-disgust differed from general disgust sensitivity. **Discussion:** The overall findings of the study revealed that, Turkish version of the Self-Disgust Scale-Revised was an instrument to assess self-directed disgust with satisfactory reliability and validity values.

Key Words: Self-Disgust Scale, Validity, Reliability, Depression, Psychological Well-Being

GİRİŞ

Tiksinme, evrensel olarak kendine özgü ifade biçimi, fizyolojik aktivasyon sistemi ve belirli öncüllerle tetiklenen karakterize tepkileri içeren temel bir duygudur (1,2). Tiksinme ilk olarak zararlı bir nesnenin ağız yoluyla teması ile ortaya çıkan besin odaklı bir duygu olarak tanımlanmış (3); daha sonra bulaşıcı veya kirli nesnelere vücuda teması (4) ya da toplumsal olarak kabul görmeyen durum ve davranışlara yönelik (5) bireyi koruma amaçlı harekete geçiren bir duygu olarak tanımlanmıştır (6). Bununla birlikte, diğer duygular gibi tiksinme duygusunun duygusal ve davranışsal problemlerle ilişkisi güncel çalışmalarda, gecikmeli de olsa hız kazanmıştır (7,8). İlgili çalışmalarda, tiksinmenin birçok sosyal ve psikolojik yapıyı açıklamak için gelecek vaat eden önemli bir duygu olduğuna ve bu duyguya ilişkin görgül çalışmaların ihtiyacına vurgu yapılmaktadır (9).

Olası zararı önleme amacıyla kaçınma tepkisini tetikleyen tiksinme duygusundaki aşırı hassasiyet, kaygı bozukluklarında önemli bir konu olarak öne çıkmıştır (10,11,12). Bu konuda tiksinmenin başlıca örnekleri örümcek olmak üzere çeşitli hayvan türleri (örn., 13,14,15,16) ya da kan ve iğne fobisi (örn., 17,18) ile ilişkisi detaylı olarak ele alınmıştır. Daha sonraki araştırmalar, tiksinmenin kaygı ile ilişkisinin kapsamını genişleterek obsesif kompulsif bozukluk (örn., 19,20) ve travma sonrası stres bozukluğu (örn., 21,22) belirtilerinin çeşidi ve şiddetindeki rolünü de ortaya koymuştur.

Günümüzde tiksinme duygusunun daha karmaşık şekilde ve farklı odaklarda deneyimlenmesinden yola çıkılarak, çok daha çeşitli psikolojik bozukluklarla ilişkisine ve bu ilişkilerdeki açıklayıcı mekanizmalara odaklanılmaktadır. Örneğin, yeme bozukluklarında genel bir tiksinme hassasiyetinden ziyade, beden ve yemek odaklı tiksinti seviyesinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (23,24). Benzer şekilde, zarar görme, kirlenme ya da bulaşma motivasyonundan farklı olarak, bireylerin kendi bedenlerinde kusurlu olarak algıladıkları bölgeye yönelik tiksinti duymalarının beden dismorfik bozuklukta önemli rol oynayabileceği de belirtilmektedir (25,26). Öte yandan, tiksinti ile depresyon arasında

da ilişki öne sürülmüş (7); fakat çalışma sonuçları bu ilişkiye dair tutarlı bulgulara ulaşamamıştır (ör., 27,28). Bu tutarsızlık, genel bir tiksinme hassasiyetinden uzaklaşıp, farklı bir tiksinme odağı arayışına yönelmeye, böylece öz tiksinme kavramının oluşmasına öncü olmuştur (29).

Öz tiksinme, bireyin bir dış uyaran yerine, kendine (örn., fiziksel görünümüne, davranışlarına ve/veya kişilik özelliklerine) yönelik tiksinme tepkilerine işaret etmektedir (30). Öz tiksinmenin de temel tiksinme gibi işlevsel bir yönü olduğu (kişinin kendi kirli bedeninden tiksiniyerek temizlenme davranışı göstermesi sonucunda, mikrop kaparak zarar görmekten korunması gibi) göz ardı edilmemiştir (31). Bununla birlikte, benliğe yönelik genellenmiş ve sürekli haliyle bir kişilik özelliği olarak deneyimlendiğinde oldukça işlevsiz bir duygu olduğu belirtilmektedir (32). Bu yıkıcı örüntünün özellikle depresyonla ilişkisini vurgulayan Overton ve arkadaşları (30) işlevsiz öz tiksinme düzeyini değerlendirmek amacıyla Öz Tiksinme Ölçeği'ni (Self-Disgust Scale) geliştirmişlerdir. 7'li Likert tipinde derecelendirilen 18 maddeden oluşan ölçek, benliğe yönelik genel tiksinme düzeyinin yanı sıra, dış görünüm odaklı ve davranış odaklı öz tiksinme alt boyutlarını da değerlendirmektedir. Powell, Overton ve Simpson (33) ölçeği, görünüş geçerliliğini iyileştirmek ve öz tiksinmeyi ilişkili, fakat temelde ayrı kavramlardan (örn., öz eleştiri) ayırmak amacıyla revize etmişlerdir. Ölçeğin revize formu da (Self-Disgust Scale-Revised) genel öz tiksinme düzeyinin yanı sıra, fiziksel öz tiksinme ve davranışsal öz tiksinme boyutlarını değerlendiren 7'li Likert tipinde toplam 22 sorudan oluşmaktadır (33).

İlgili çalışmalar, öz tiksinmenin kısa ve uzun dönemde depresif belirtiler üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymuştur (30,32). Ayrıca öz tiksinmenin, işlevsiz bilişlerle depresyon arasındaki ilişkiyi de açıklayabileceği belirtilmektedir (30,34). Bununla tutarlı olarak, depresyon için bir yatkınlık faktörü olan öz eleştirel düşünce biçiminin, bireyin kendine yönelttiği tiksinme duygusu ile yakın ilişkili olduğu da öne sürülmüştür (35). Öz tiksinmenin diğer psikolojik problemlerle de ilişkisi günümüzde oldukça önem kazanmaktadır. Örneğin, öz tiksinmenin, travma sonrası stres bozukluğu ile intihar riski arasındaki ilişkide, depresyondan öte aracı bir

rolünün olduğu ortaya konmuştur (36). Ayrıca, kendine zarar verme eğilimi olan bireylerde öne çıkan özelliklerden birinin de kendine yönelik tiksinti duygusu olduğu belirtilmiştir (37). Bununla birlikte, Ille ve arkadaşlarının (38) psikiyatrik hastalarla yürüttüğu çalışmada, sınır durum kişilik bozukluğu ve yeme bozukluğunda öz tiksınmenin tüm boyutlarında yükselme varken; psikoz ve saldırganlıkta benliğe yönelik tiksınme, kaygı ile ilişkili bozukluklarda ise davranışlara yönelik tiksınme daha belirgin bulunmuştur.

Özetle, öz tiksınme, genel tiksınme hassasiyetinden farklı olarak birçok kavrama açıklık getirme kapasitesi taşıyan güncel bir kavram biçiminde çalışmalarda öne çıkmaktadır. Öz tiksınmenin duygusal ve davranışsal problemlerle ilişkisine ve bu kavramın çok boyutluluğuna yönelik bilgi ihtiyacı devam etmektedir. Ülkemizde ise, bu kavramın henüz ulusal alanyazına girmediği dikkati çekmiştir. Bu nedenle, mevcut çalışmada öz tiksınmedeki bireysel farklılıkların, çok boyutlu olarak değerlendirilmesine olanak sağlayan Öz Tiksınme Ölçeği-Revize Formu'nun (Self-Disgust Scale Revised, 33) Türkçe uyarlamasının yapılması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini Maltepe Üniversitesi'nde lisans eğitime devam eden gönüllü 382 katılımcıdan oluşmaktadır. Yaşları 18-29 arasında değişen (Ort.=20.81, S=1.60) katılımcıların 310'u kadın (%81.2), 72'i ise erkektir (%18.8).

Veri Toplama Araçları

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ) Diener ve arkadaşları tarafından (39), kişinin kendisine ve yaşamına yönelik memnuniyetini değerlendirmek amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Ölçekte, 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 7 (Kesinlikle katılıyorum) arasında derecelendirilen toplam 8 soru bulunmaktadır. Tek boyut içeren ölçekten alınan yüksek puanlar öz yeterlilik, iyimserlik ya da

olumlu yakın ilişkiler gibi psikolojik kaynakların fazlalığına işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının da aynı soru sayısı ve faktör yapısına sahip olduğu ortaya konmuştur (40). Orijinal ölçek için iç tutarlık değerinin .87 (39), Türkçe formu için .80 olduğu belirtilmiştir (40). Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlık katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır.

Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PNDÖ) 10 pozitif ve 10 negatif olmak üzere toplam 20 duyguyu içeren ölçekte, her duygu 1 (Çok az veya hiç) ile 5 (Çok fazla) arasında değerlendirilmektedir (41). Orijinal ölçekte iç tutarlık değeri, pozitif duygu için .88, negatif duygu için .85 olarak belirtilmiştir (41). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında iç tutarlık değerinin negatif duygu için .86, pozitif duygu için .83 olduğu bildirilmiştir (42). Bu çalışmada ise iç tutarlık değerini ölçen pozitif duygu alt boyutu için .81, negatif duygu alt boyutu için ise .79 olarak elde edilmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) Rosenberg (43) tarafından geliştirilen ölçek, benliğe yönelik değerlendirmeleri içeren 4'lü Likert tipinde derecelendirilen 10 maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu bir yapıda olan ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek benlik değerine işaret etmektedir (44). Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık değerini .85, Çuhadaroğlu (45) tarafından yapılan Türkçe uyarlaması için tutarlık değerini .82 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) Ölçek depresyonla ilişkili bilişsel, duygusal ve bedensel belirtileri değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir (46). 4'lü Likert tipinde değerlendirilen toplam 21 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe uyarlaması Hisli (47) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin iç tutarlık katsayısı .85 olarak belirlenmiştir.

Tiksınme Ölçeği-Revize Edilmiş Formu (TÖ-R) Tiksınme tepkilerindeki bireysel farklılıkları değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek (48), farklı çalışmalarda revize edilerek günümüzde kullanılan nihai halini almıştır (49). 5'li Likert tipinde değerlendirilen 27 sorudan oluşan ölçek, temel tiksınme, ölüm/parçalanma ve bulaşma/kir-

lenme ile ilgili tikslenme olmak üzere üç alt boyut içermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında, toplam ölçek için iç tutarlık değeri .87; test tekrar test güvenilirliği .88 olarak belirtilmiştir (50). Bu çalışmada, toplam ölçek için elde edilen iç tutarlık katsayısı .85 iken, bu değer temel tikslenme alt boyutu için .74, ölüm/parçalanma için .72 ve bulaşma/kirlenme için .55 olarak elde edilmiştir.

Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu (ÖTÖ-R). Bireyin davranış ve görünüm gibi belirli özelliklerine ya da genel olarak benliğine yönelik tikslenme derecesini değerlendirme amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir (30). Öz Tikslenme Ölçeği (Self-Disgust Scale) 18 maddeden oluşmaktadır ve bu maddelerden 6'sı dolgu maddesi, 9'u ise ters kodlanan maddelerdir. Ölçeğin iç tutarlık değeri .91 ve test-tekrar güvenilirliği .94 olarak belirlenmiştir (30). Ölçek, Powell ve arkadaşları (23) tarafından revize edilerek (Self-Disgust Scale-Revised) 5 madde değiştirilmiş ve 11 dolgu maddesi olmak üzere toplam 4 madde daha eklenmiştir. Revize form davranışsal, yönelik tikslenme ve fiziksel görünüme yönelik tikslenme olarak adlandırılan iki alt boyuttan ve 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal ve revize formundaki maddeler 7'li Likert tipinde değerlendirilmekte ve dolgu maddeleri puanlamaya dahil edilmemektedir. Ölçekten alınan toplam puanın artması, artan öz tikslenmeye işaret etmektedir.

Bu çalışma kapsamında ilk olarak ölçek maddeleri araştırmacılar tarafından bağımsız olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Sonrasında, psikoloji alanında uzman iki yargıcı ve İngiliz Dil Bilimi alanında uzman bir yargıcı tarafından çevirilerin uygunluğu değerlendirilerek, her madde için anlamı en iyi karşılayan çeviriler belirlenmiştir. Geribildirimler doğrultusunda ifadelerde gerekli değişiklikler yapılmış ve bu form psikoloji alanında uzman başka bir yargıcı tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Bu çevirilerin orijinal maddelerle karşılaştırılması sonucunda ölçeğin Türkçe formunun son hali elde edilmiştir. Ölçekte yer alan ifadeler Ek 1'de sunulmuştur.

İşlem

Çalışma için öncelikli olarak Maltepe Üniversitesi

Etik Kurulu'ndan; daha sonra Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu yazarlarından gerekli onaylar alınmıştır. Sonrasında, ölçeğin uzmanlar tarafından çeviri süreci tamamlanmış ve araştırmada yer alan diğer ölçme araçları ile birlikte katılımcılara sunulmuştur. Çalışmanın amacı ve süreç hakkında bilgilendirilen gönüllü katılımcıların, bir ölçek setini doldurmaları yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Test-tekrar test için ilk ölçümün tamamlanmasından 3-4 hafta sonra, ilk örneklerde yer alan daha küçük bir gruba ÖTÖ-R'nin ikinci ölçümü uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi için IBM SPSS Statistics 20 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Geçerlik Bulguları

Yapı Geçerliği. Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu'nun faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi kullanılarak incelenmiştir. Analizler, ölçekte yer alan 7 dolgu maddesi dışında tutularak, toplam 15 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Kaiser Meyer Olkin (KMO) ile Bartlett testleri yapılmıştır. KMO değeri .85 olarak elde edilmiştir. Bu değer .60'ın üzerinde olması (51) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması (1489.695, $p < .001$) verilere faktör analizi uygulanabileceğini göstermektedir. Varimax eksen döndürme tekniği kullanılarak maddelere uygulanan temel bileşenler analizine göre, özdeğeri 1'den büyük olan ve yamaç grafiği eğrisinin (Scree plot) de desteklediği iki faktör bulunmuştur. Orijinal ölçekle tutarlı olan bu iki faktörlü yapı, toplam varyansın %42.48'ini açıklamıştır.

Faktörler incelendiğinde, Davranış Odaklı Öz Tikslenme olarak değerlendirilen birinci faktörün varyansın %32.88'ini açıkladığı ve 8 maddeden (3,5,7,9,11,13,17 ve 21) oluştuğu gözlenmiştir. Bu boyut altında yer alan maddelerin çoğunluğunun davranışsal öz tikslenmeye karşılık gelen ifadelerden oluştuğu ve orijinal faktör ile benzerlik gösterdiği gözlenmiştir. Bununla birlikte, 5. madde (Kendim olmaya katlanamam) ve 7. maddenin (Pek çok yönden tiksindirici biriyim) her iki faktörde .30'un üstünde yüke sahip olduğu, ancak orijinalinden

farklı olarak davranışsal öz tikslenme boyutundaki yükünün daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu maddelerin faktör yükleri ve içerikleri göz önünde bulundurarak bu alt boyutta kalmasına karar verilmiştir.

Ölçekte yer alan ve Fiziksel Görünüm Odaklı Öz Tikslenme olarak adlandırılan ikinci faktör ise varyansın %9.60'ını açıklamakta ve 6 maddeden (1,2,8,14,18 ve 20) oluşmaktadır. Bu faktörü oluşturan maddeler orijinal çalışmadan elde edilen yapı ile örtüşmektedir. Bununla birlikte, orijinal ölçekte yer alan “ I do not want to be seen” (Görünmez olmak isterim) içerikli maddenin .30'un altında faktör yüküne sahip olması ve görünüş geçerliğinin düşük olması nedeniyle, bu madde Türkçe formdan çıkarılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, .30'un üstünde yüke sahip olan 14 maddenin faktörlere dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Birleşen ve Ayırt Edici Geçerlik. Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu'nun birleşen (convergent) geçerliğini değerlendirmek amacıyla, tikslenme duyarlılığı (TÖ-R), depresyon (BDÖ) ve olumsuz duygu (PNDÖ-negatif duygu) ölçümlerinden elde edilen puanlar ile arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Değişkenler arası korelasyon katsayıları Tablo 2'de sunulmuştur. Elde edilen bul-

gulara göre, öz tikslenmenin hem depresyon ($r = .49$, $p < .001$) hem de negatif duygu ile ($r = .34$, $p < .001$) beklenen yönde ve anlamlı korelasyonlara sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, öz tikslenme düzeyi ile tikslenme duyarlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ölçeğin ayırt edici (discriminant) geçerliğini değerlendirmek amacıyla ilk olarak, ölçekten elde edilen puanlar ile psikolojik iyi olma hali (PİÖÖ), benlik değeri (RBSÖ) ve pozitif duygu (PNDÖ-pozitif duygu) ölçümlerinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonlar incelenmiştir (Tablo 2). Beklendiği biçimde, öz tikslenmenin psikolojik iyi olma hali ($r = -.55$, $p < .001$), benlik değeri ($r = -.61$, $p < .001$) ve olumlu duygu ($r = -.35$, $p < .001$) değişkenleriyle ters yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu gözlenmiştir. Ayırt edici geçerliği değerlendirmek için izlenen bir diğer yol ise, depresyon ölçümünden yüksek ve düşük puan alan katılımcıların, öz tikslenme ölçümünden aldıkları puanların uç grup analizi yoluyla karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Buna göre, depresyon puan ortalamasından (12.54) bir standart sapma (8.25) düşük puan alanlar “depresyon düzeyi düşük” (4.29), bir standart sapma yüksek puan alanlar ise (20.79) depresyon düzeyi yüksek olarak sınıflandırılmıştır. Bağımsız gruplar için t-testi analizi sonucunda, gruplar arası farkın anlamlı

Tablo 1. Öz Tikslenme Ölçeği - Revize Formu'nun faktör yapısı

Maddeler	Faktörler	
	1	2
21. Davranışlarım insanları benden uzaklaştıracak kadar iticidir.	.72	
3. Kendi davranışlarımdan bıktım.	.71	
13. Çoğu zaman bende tiksinti uyandıran şeyler yaparım.	.63	
5. Kendim olmaya katlanamam.	.62	.38
9. İnsanlar benden uzak durur.	.59	
7. Pek çok yönden tiksindirici biriyim.	.57	.32
11. Davranışlarımdan hoşnutum.	.53	
17. Davranışlarım diğer insanlarınki kadar düzgündür.	.39	
18. Kendi görüntüme bakmak beni rahatsız eder.		.77
14. Kendi görüntüme bakmaktan kaçınırım.	.31	.75
20. Görüntüümü mide bulandırıcı bulurum.		.63
8. Kendimi çekici bulurum.		.57
1. Kendimi itici bulurum.	.32	.50
2. Kendimle gurur duyarım.		.35
Özdeğer	4.603	1.344
Açıklanan Toplam Varyans (%)	42.48	

Not: Faktör 1: Davranış Odaklı Öz Tikslenme; Faktör 2: Fiziksel Görünüm Odaklı Öz Tikslenme

Tablo 2. Değişkenler arası korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	Ort.	S
1. Öz tikslenme	1						28.54	10.58
2. Depresyon	.49**	1					12.54	8.25
3. Tikslenme duyarlılığı	-.04	-.11*	1				64.01	15.65
4. Olumlu duygu	-.35**	-.35**	-.11*	1			30.97	6.99
5. Olumsuz duygu	.34**	.50**	.02	-.19**	1		21.24	6.50
6. Psikolojik iyi olma	-.55**	-.42**	.06	.36**	-.27**	1	43.88	7.78
7. Benlik değeri	-.61**	-.54**	-.02	.40**	-.35**	.54**	31.79	5.06

Not: * $p < .05$, ** $p < .001$

olduğu ($t[88.50]=-8.26$, $p<.001$) ve depresyon düzeyi yüksek bireylerin (Ort.=39.01), düşük bireylere kıyasla (Ort.=22.79), öz tikslenme puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Yordayıcı Geçerlik. Öz tikslenme ve depresyon bağlantısını ele alan araştırmalar, öz tikslenmenin hem kısa hem de uzun vadede depresif belirtiler üzerinde yordayıcı etkisine işaret etmektedir (30,32). Bu bağlamda, ölçeğin Türkçe formunun yordayıcı geçerliğini değerlendirmek amacıyla, hiyerarşik regresyon analizi kullanılarak, öz tikslenmenin depresyonu yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Tablo 2'de görüldüğü gibi depresyon, hem olumlu ($r = -.35$, $p<.001$) hem de olumsuz duygu ($r = .50$, $p<.001$) ile anlamlı ilişkilere sahip olduğu; bu değişkenler ilk basamakta kontrol değişkenleri olarak analize sokulmuş, öz tikslenme ise ikinci basamakta analize dâhil edilmiştir (Tablo 3). Elde edilen bulgular hem olumlu duygunun ($\beta = -.27$, $t[380]=-6.20$, $p<.001$) hem de olumsuz duygunun ($\beta = .45$, $t[379]=10.32$, $p<.001$) depresyon düzeyini anlamlı biçimde yordadığını ve bu modelin depresyondaki varyansın %32'sini açıkladığını göstermektedir. Bu değişkenler kontrol edildikten sonra ise öz tikslenmenin de depresyonu anlamlı olarak yordadığı görülmektedir ($\beta = .30$, $t[378]= 6.70$, $p<.001$). Öz tikslenmenin de

yer aldığı bu model depresyondaki varyansın %39'unu açıklamaktadır. Buna göre, öz tikslenme ölçümünden elde edilen puanların depresyon puanlarını yordamak açısından geçerli olduğu söylenebilir.

Güvenirlilik Bulguları

Ölçeğin güvenirliliğini belirleyebilmek amacıyla iç tutarlık katsayısı hesaplama (Cronbach Alfa) ve test-tekrar test teknikleri kullanılmıştır. İlk olarak, hem ölçekte yer alan tüm maddeler hem de faktör analizi sonucunda elde edilen 2 alt boyut için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlık katsayısı .83 olarak elde edilmiştir. Bu değer ölçekte yer alan maddelerin öz tikslenmeyi ölçmek açısından iç tutarlığının kabul edilebilir bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin davranışsal öz tikslenme alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .78 olarak hesaplanırken, fiziksel öz tikslenme alt boyutu için bu değer .71 olarak elde edilmiştir. Ölçeğe ilişkin madde toplam korelasyon katsayıları ile maddelerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Ölçeğin test-tekrar test güvenirliliğini

Tablo 3. Depresyonu yordayan değişkenler

Yordanan değişken: Depresyon	F	Sd	R ²	β	t	pr
1. Basamak: Kontrol değişkenleri	87.64	1,380	.32			
Olumlu duygu				-.27	-6.20***	-.30
Olumsuz duygu				.45	10.32***	.47
2. Basamak: Yordayıcı değişken						
Öz tikslenme	80.14	1,378	.39	.30	6.70***	.33

Not: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tablo 4. ÖTÖ-R için madde toplam korelasyonu, ortalama, standart sapma ve madde çıktığında Cronbach Alfa değerleri

Maddeler	Madde toplam korelasyonu	Ort.	S	Madde silindiğinde ölçeğin α değeri
M1	.47	2.06	1.42	.814
M2	.36	2.78	1.45	.821
M3	.55	2.12	1.62	.808
M5	.61	1.65	1.28	.804
M7	.52	1.37	1.07	.812
M8	.20	3.24	1.42	.833
M9	.48	1.82	1.35	.813
M11	.43	2.45	1.41	.816
M13	.35	1.97	1.58	.823
M14	.60	1.70	1.31	.805
M17	.32	2.46	1.42	.824
M18	.54	1.99	1.42	.808
M20	.47	1.37	1.09	.815
M21	.58	1.58	1.14	.808

değerlendirmek için, ilk ölçümlerin uygulandığı katılımcılardan 135 kişiye, yaklaşık 3 hafta sonra depresyon ve öz tikslenme ölçümleri tekrar uygulanmıştır. Öz tikslenmeye ilişkin 3 hafta arayla elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .73 ($p<.001$) olarak elde edilmiştir. Bunun yanı sıra, tekrar ölçüm örnekleminde tüm ölçek için hesaplanan iç tutarlık katsayısı ise .84'tür ($p<.001$). Ayrıca, tekrar ölçüm aşamasında, öz tikslenme ile depresyon arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu da gözlenmiştir ($r=.51$, $p<.001$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada bireylerin davranış ve fiziksel görünüm gibi kişisel özelliklerine yönelik tikslenmeyi değerlendiren Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu'nun (33) Türkçe uyarlamasının yapım ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak, Türkçe formun faktör yapısı klinik olmayan bir örnekleme incelenmiş; ve genel öz tikslenme düzeyini değerlendiren ölçeğin orijinali ile tutarlı şekilde (30,33), davranış odaklı ve fiziksel görünüm odaklı öz tikslenme olarak iki boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, 5. ile 7. maddenin orijinalinden farklı olarak davranışsal öz tikslenme boyutunda yer aldığı; ayrıca, 1. ile 14. maddenin de her iki faktörde .30'un üstünde yüke sahip olduğu dikkati çekmiştir. Power ve arkadaşları (33) da benzer şekilde, ölçekteki beş maddenin (1,2,5,7,9) her iki alt boyutta da .40'ın üzerinde yüke sahip

olmasına rağmen, bütün ölçekle yüksek korelasyonları göz önünde bulundurarak bu maddeleri elemeliklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmada da ilgili maddelerin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları göz önünde tutularak, bu maddelerin öz tikslenmeyi temsil etme gücünün yüksek olduğuna, bu yüzden ölçekten çıkarılmamalarına karar verilmiştir. Daha sonra, ölçeğin ve alt boyutlarının yüksek iç tutarlılığa sahip olduğu ortaya konmuş; ölçeğin güvenirlik bilgileri 3 hafta arayla yapılan tekrar ölçümlerle de desteklenmiştir. Fiziksel görünüm odaklı öz tikslenme ile davranış odaklı öz tikslenme arasındaki ilişki katsayısı ($r=.54$, $p<.001$) bu iki alt boyutun birbirleriyle ilişkili olduğunu, fakat farklı boyutları değerlendirdiğini gösterirken, hem fiziksel görünüm odaklı öz tikslenmenin (tüm ölçek ile korelasyonu, $r=.91$, $p<.001$) hem de davranış odaklı öz tikslenmenin (tüm ölçek ile korelasyonu $r=.84$, $p<.001$) benliğe yönelik genel tikslenmeyi temsil etme gücünün yüksek olduğu da ortaya konmuştur.

Ölçeğin geçerlik özellikleri incelendiğinde beklendiği gibi, öz tikslenme düzeyindeki artışın, psikolojik iyi olma hali, benlik değeri ve olumlu duygu düzeyindeki azalma; öte yandan depresif belirti ve olumsuz duygu düzeyindeki artış ile anlamlı olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte mevcut çalışmada, öz tikslenme ile genel tikslenme hassasiyeti arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Orijinali ile yapılmış çalışmalara bakıldığında ise, genel tikslenme duyarlılığı ile hem ölçeğin ilk versiyonu ($r [109]=.25$, $p<.01$, 30), hem

de revize versiyonu ($r [319] = .30, p < .001, 33$) arasında düşük de olsa anlamlı ilişki bulunmuş; bu anlamlı ilişki ölçeğin eş zamanlı geçerliğini destekler şekilde yorumlanmıştır. Mevcut çalışmada bu ilişkinin anlamlı olmaması, çalışmanın klinik bir özelliğe sahip olmayan örnekleme yürütülmüş olmasının getirdiği bir kısıtlılığa işaret edebilir. Öte yandan başka bir çalışmada ise, kirli bir nesne, hayvan ya da bulaşıcı durum gibi dış odaklı uyaranlara yönelik tikslenme hassasiyeti ile bireyin kendi fiziksel görünüm, davranış ve kişilik özelliğine yönelik tikslenme deneyimi arasında anlamlı ilişki olmadığı; ve bu iki kavramın davranış ve karar verme süreçlerini farklı şekilde etkilediği belirtilmiştir (52). Benzer şekilde, Muris ve arkadaşlarının (27) klinik olmayan bir örnekleme yaptıkları çalışmada da, benliğe yönelik tikslenme tepkileri veren bireylerin, dış odaklı tikslenme tepkileri vermeyebildikleri ortaya konmuştur. Bununla tutarlı olarak, genel tikslenme duyarlılığı başta bulaşma ve kirlenme içerikli obsesif ve kompulsif belirtiler olmak üzere (12), hayvan fobileri (ör. 13,16), travma sonrası stres bozukluğu tepkileri (22) gibi kaygı odaklı bozukluklarla ilişkilendirilmektedir. Öte yandan bir kişilik özelliği olarak deneyimlenen öz tikslenme ise, depresyon için bir yatkınlık faktörü olarak kavramsallaştırılmıştır (30,33). Benzer şekilde, öz tikslenme utanç ve suçluluk gibi benliğe yönelik duygularla ilişkilendirilirken; genel tikslenme duyarlılığında böyle bir ilişkiden bahsedilmemektedir (29). Mevcut çalışmada da, öz tikslenmenin depresif belirtiler, olumsuz duygu ile pozitif yönde; benlik değeri, olumlu duygu ve psikolojik iyilik hali ile negatif yönde yüksek korelasyonu varken; tikslenme duyarlılığının olumlu duygu ile negatif; depresif belirti ile pozitif yönde düşük korelasyonu dışında, diğer değişkenlerle anlamlı olarak ilişkili olmadığı gözlenmiştir. Bu bağlamda, iç odaklı benliğe yönelik tikslenmenin, dış odaklı genel tikslenme duyarlılığından farklı bir dinamiğinin olabileceği söylenebilir. Bu iki kavramın bağımsız olarak değerlendirilmesinin uygunluğuna dair, ileride yapılacak duygu odaklı deneysel çalışmaların öz tikslenme ölçeğinin geçerliğine dair de daha kapsamlı bilgi sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada son olarak, ölçeğin yordayıcı geçerlik özellikleri incelenmiş ve sonuçlar duygulanım kontrol edildikten sonra da, öz tikslenmenin depresyon

üzerinde yordayıcı etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Depresyondaki duygusal yapılanmada, benliğe yönelik tiksinti duygusunun varlığı Beck (53) tarafından vurgulanmıştır. Whelton ve Greenberg (35) de bu yapılanmanın gelişimini, erken dönem çocuklukta aşığılama ve küçümseme içerikli eleştirel tutumların, çocuk tarafından sadece bilişsel değil, duygusal olarak da benimsenmesi ile açıklamıştır. İçer atılan bu örüntünün yetişkinlikte, öz eleştirel bir tutumu tetiklemenin ötesinde, duygusal olarak benliğe yönelik güçlü bir tiksinti duygusunun yerleşmesine, bu duygunun da bireyin savunmalarını düşürüp depresyona yatkın hale gelmesine neden olduğu vurgulanmıştır (35). Benliğe yönelik tiksinti duygusunun değerlendirilmesini mümkün kılan bu ölçekle yapılan görgül çalışmalar da, öz tikslenmenin depresyondaki yordayıcı etkisini ortaya koymuş; işlevsiz bilişlerle depresyon arasındaki ilişkide öz tikslenmenin açıklayıcı rolüne de kanıt sunmuşlardır (30,34). Powell ve arkadaşları (32) da yapmış oldukları 12 aylık boylamsal çalışma ile bu ilişkinin sürekliliğine ve yönüne destek vermişlerdir. Mevcut çalışma bulguları, Türk örnekleme de bu ilişkiye bir destek sunmaktadır.

Öz tikslenme öncelikle depresyon için duygusal bir yatkınlık faktörü olarak kavramsallaştırılsa da (30,32), ilgili alanyazında farklı duygusal ve davranışsal problemlere de açıklık getirme potansiyeli ile dikkati çeken güncel bir kavramdır. Bu bağlamda kavram, farklı psikopatolojilerin gelişimine ışık tutmak ve duygu odaklı etkili tedavi planların gelişimine olanak sağlamak için gelecek çalışmaların önünü açmaktadır. Ayrıca, Power ve Dagleish (29) benliğe yöneltmiş bir tiksinti duygusunun psikopatoloji ile doğrudan ilişkisinin yanı sıra, özellikle depresyon, intihar ve kendine zarar verme durumlarında öne çıkan utanç ve suçluluk gibi daha karmaşık duyguların oluşumunda da öz tikslenmenin dolaylı rolünü vurgulamaktadır. Buradan hareketle öz tikslenmenin, benliğe yönelik duygulardan özellikle utanç ve suçlulukla (54) ilişkisinin incelenmesinin, bu kavramın psikolojik bozukluklarla ilişkisinin daha kapsamlı anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan, Olatunji ve arkadaşlarının (51) öz tikslenmenin, ahlaki normların ihlali durumunda bireyin karar verme mekanizmasını ketleyebildiğini ortaya koyduğu çalışması, bu kavramın sadece

psikopatoloji ile bağlantılı değil, toplumsal ve bilişsel alanda da önemli bir konu olduğuna işaret etmektedir.

Mevcut çalışmanın bulgularına bazı sınırlılıklar eşlik etmektedir. İlk olarak, çalışma örnekleminin üniversite öğrencilerinden oluşması yaş aralığının sınırlı kalmasına neden olmuştur. Ayrıca çalışmanın büyük oranda kadın katılımcı ile birlikte yürütülmüş olması da sonuçların genellenebilirliği açısından bir kısıtlılık sunmaktadır. Geniş yaş aralığı ve eşit cinsiyet dağılımı göz önünde bulundurularak yapılacak sonraki çalışmaların ölçeğe dair özelliklerin genellenebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, çeşitli demografik özelliklere sahip katılımcılarla yürütülecek çalışmalar, grup karşılaştırmalarına imkan sağlayabilecek, böylece öz tikslenmenin farklı gelişim dönemlerindeki ve demografik özelliklerdeki görünümüne dair daha kapsamlı bilgi sunabilecektir. Bununla ilişkili olarak, ölçeğin belirli bir klinik odağı olmamakla birlikte, değerlendirdiği kavramın çeşitli psikolojik bozukluklarla ilişkisi vurgulanmaktadır. Mevcut çalışmada, klinik özellikli bir örneklem grubunun olmaması, özellikle depresyon ile öz tikslenme arasındaki ilişkinin yorumlanmasına bir sınırlılık getirmektedir. Gelecek çalışmalarda, sadece depresif özellikli değil, farklı psikolojik bozukluğa sahip gruplarda da öz tikslenme ile ilgili modellerin incelenmesi hem kavramsal hem de uygulamaya yönelik katkı sağlayabilir. Özellikle depresif bozukluğa sahip bireyler ve kaygı bozukluğuna sahip bireylerle yapılacak olan karşılaştırmaların, genel tikslenme duyarlılığı ve öz tikslenme arasındaki ilişkiye açıklık getirebileceği; ve ölçeğin geçerliğine dair daha kapsamlı bilgi verebileceği düşünülmektedir. Son olarak, mevcut çalışmada benliğe yönelik tiksinti duygusu öz bildirim değerlendirmesine dayanmaktadır. Her ne kadar öz bildirime dayalı ölçümlerin, daha örtük değerlendirmelere olanak sağlayan fizyolojik ölçümlerle ilişkisinin yüksek olduğu belirtilse de (55), içselleştirilmiş tiksinti duygusunun farkındalığı ve ifadesi ile ilgili bireysel zorluklar söz konusu olabilir. Bununla ilişkili olarak, Rüşh ve arkadaşları (56) yaptıkları çalışmada, sınırdurum kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğunda hem öz bildirime dayalı hem de Örtük Çağırışım Testi kullanılarak yapılan değerlendirmede, benlikle ilişkilendirilen tiksinti

duyarlılığı düzeyinin yakın olduğunu; bununla birlikte her iki ölçüm sonuçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmişlerdir. Buradan hareketle, benlik odaklı tiksinti duygusunun kontrollü olduğu kadar farkındalık dışında da gelişen tepkilerini değerlendirebilmek için örtük ölçümlerin de yararı vurgulanmıştır (56). Bu nedenle, öz tikslenme duygusunu aktive eden uyarıcıları ve bu duygu ile ilişkili tepkileri çok boyutlu değerlendirebilmek amacıyla fizyolojik ölçümlerin ya da niteliksel çalışmaların da fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Söz konusu sınırlılıklara rağmen mevcut çalışma sonuçları özetle, Öz Tikslenme Ölçeği-Revize Formu'nun Türkçe uyarlamasının, orijinali ile tutarlı olarak benliğe yönelik tikslenmeyi fiziksel görünüm ve davranış odaklı iki boyutta değerlendiren, güvenilirliği kabul edilebilir düzeyde bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Geçerliğe ilişkin bulgular beklenen yönde olmakla birlikte, uluslararası çalışmalarda oldukça güncel bir kavram olarak dikkat çeken öz tikslenmenin, ulusal alanyazında da incelenbilmesine olanak sağlayabilecek bu ölçüm aracının, farklı örneklerde ve farklı araştırma modelleri ile incelenmesinin ölçeğin geçerlik özelliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece, öz tikslenme duygusunun gelişim süreci, tetikleyici mekanizmaları ve sonuçlarına ilişkin hem kavramsal açıklamalara, hem de pratik uygulamalara ilişkin bir bakış açısı geliştirilebilir.

Yazışma Adresi: Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar, Maltepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye
basakbahtiyar@maltepe.edu.tr

REFERENCES

1. Ekman P. An Argument for basic emotions. *Cognition and Emotion* 1992;6:169-200.
2. Johnson-Laird PN, Oatley K. The language of emotions: An analysis of a semantic field. *Cognition and Emotion* 1989;3:81-123.
3. Rozin P, Fallon AE. A perspective on disgust. *Psychological Review* 1987;94:23.
4. Rozin P, Markwith M, McCauley C. Sensitivity to indirect contacts with other persons: AIDS aversion as a composite of aversion to strangers, infection, moral taint, and misfortune. *J Abnormal Psychol* 1994;103:495.
5. Rozin P, Lowery L, Imada S, Haidt J. The CAD triad hypothesis: a mapping between three moral emotions (contempt, anger, disgust) and three moral codes (community, autonomy, divinity). *J Pers Soc Psychol* 1999;76:574.
6. Izard CE. Organizational and motivational functions of discrete emotions, In *Handbook of Emotions*. Edited by Lewis M, Haviland JM. New York, The Guilford Press, 2000, pp. 631-641.
7. Phillips ML, Senior C, Fahy T, David AS. Disgust—the forgotten emotion of psychiatry. *Br J Psychiatry* 1998;172:373-5.
8. Schienle A, Schäfer A, Stark R, Walter B, Franz M, Vaitl D. Disgust sensitivity in psychiatric disorders: a questionnaire study. *J Nervous and Mental Disease* 2003;191:831-834.
9. Olatunji BO, Sawchuk CN. Disgust: Characteristic features, social manifestations, and clinical implications. *J Soc and Clin Psychol* 2005;24:932-962.
10. Davey GC, Bickerstaffe S, MacDonald BA. Experienced disgust causes a negative interpretation bias: A causal role for disgust in anxious psychopathology. *Behav Res Ther* 2006;44:1375-84.
11. Woody SR, Teachman BA. Intersection of disgust and fear: Normative and pathological views. *Clin Psychol Sci Pr* 2000;7:291-311.
12. Woody SR, Tolin DF. The relationship between disgust sensitivity and avoidant behavior: Studies of clinical and nonclinical samples. *J Anxiety Disord* 2002;16:543-59.
13. Davey GC. Self-reported fears to common indigenous animals in an adult UK population: the role of disgust sensitivity. *Br J Psychol* 1994;85:541-54.
14. Davey GC, Forster L, Mayhew G. Familial resemblances in disgust sensitivity and animal phobias. *Behav Res Ther* 1993;31:41-50.
15. Gerdes AB, Uhl G, Alpers GW. Spiders are special: fear and disgust evoked by pictures of arthropods. *Evol Hum Behav* 2009;30:66-73.
16. Mulkens SA, de Jong PJ, Merckelbach H. Disgust and spider phobia. *J Abnorm Psychol* 1996;105:464.
17. Koch MD, O'Neill HK, Sawchuk CN, Connolly K. Domain-specific and generalized disgust sensitivity in blood-injection-injury phobia: The application of behavioral approach/avoidance tasks. *J Anxiety Disord* 2002;16:511-27.
18. Sawchuk CN, Lohr JM, Tolin DF, Lee TC, Kleinknecht RA. Disgust sensitivity and contamination fears in spider and blood-injection-injury phobias. *Behav Res Ther* 2000;38:753-62.
19. Nicholson E, Barnes-Holmes D. Developing an implicit measure of disgust propensity and disgust sensitivity: Examining the role of implicit disgust propensity and sensitivity in obsessive-compulsive tendencies. *J Behav Ther and Exp Psy* 2012;43:922-30.
20. Olatunji BO. Changes in disgust correspond with changes in symptoms of contamination-based OCD: A prospective examination of specificity. *J Anxiety Disord* 2010;24:313-7.
21. Engelhard IM, Olatunji BO, de Jong PJ. Disgust and the development of posttraumatic stress among soldiers deployed to Afghanistan. *J Anxiety Disord* 2011;25:58-63.
22. Power MJ, Fyvie C. The role of emotion in PTSD: two preliminary studies. *Behav Cogn Psychother* 2013;41:162-72.
23. Davey GC, Buckland G, Tantow B, Dallos R. Disgust and eating disorders. *Eur Eat Disord Rev* 1998;6:201-11.
24. Troop NA, Treasure JL, Serpell L. A further exploration of disgust in eating disorders. *Eur Eat Disord Rev* 2002;10:218-26.
25. Neziroglu F, Hickey M, McKay D. Psychophysiological and self-report components of disgust in body dysmorphic disorder: the effects of repeated exposure. *International J Cognit Ther* 2010;3:40-51.
26. Neziroglu F, Khemlani-Patel S. Therapeutic approaches to body dysmorphic disorder. *Brief Treat Crisis Interv* 2003;3:307.
27. Muris P, Merckelbach H, Nederkoorn S, Rassin E, Candel I, Horselenberg R. Disgust and psychopathological symptoms in a nonclinical sample. *Personal Individ Differ* 2000;29:1163-7.
28. Power MJ, Tarsia M. Basic and complex emotions in depression and anxiety. *Clin Psychol Psychother* 2007;14:19-31.
29. Power MJ, Dalgleish T. *Cognition and Emotion: From Order to Disorder*. Hove, United Kingdom, Psychology Press, 1997.
30. Overton PG, Markland FE, Taggart HS, Bagshaw GL, Simpson J. Self-disgust mediates the relationship between dysfunctional cognitions and depressive symptomatology. *Emotion* 2008;8:379.
31. Curtis V, De Barra M, Aunger R. Disgust as an adaptive system for disease avoidance behaviour. *Philos Trans Royal Soc B: Biological Sciences* 2011;366:389-401.
32. Powell PA, Simpson J, Overton PG. When disgust leads to dysphoria: A three-wave longitudinal study assessing the temporal relationship between self-disgust and depressive symptoms. *Cognition and Emotion* 2013;27:900-913.
33. Powell PA, Overton, PG, Simpson J. Reflections on the revolting self: a commentary and further directions, In *The Revolting Self: Perspectives on the Psychological, Social, and Clinical Implications of Self-Directed Disgust*. Edited by Powell PA, Overton, PG, Simpson J. London, Karnac Books, 2015, pp. 243-255.
34. Simpson J, Hillman R, Crawford T, Overton PG. Self-esteem and self-disgust both mediate the relationship between dysfunctional cognitions and depressive symptoms. *Motivation and Emotion* 2010;34:399-406.
35. Whelton WJ, Greenberg LS. Emotion in self-criticism.

Personal Individ Differ 2005;38:1583-95.

36. Brake CA, Rojas SM, Badour CL, Dutton CE, Feldner MT. Self-disgust as a potential mechanism underlying the association between PTSD and suicide risk. *J Anxiety Disord* 2017;47:1-9.

37. Klonsky DE, Muehlenkamp JJ. Self injury: A critical review for the practitioner. *J Clin Psychol* 2007; 63:1045-1056.

38. Ille R, Schögl H, Kapfhammer HP, Arendasy M, Sommer M, Schienle A. Self-disgust in mental disorders symptom related or disorder-specific? *Compr Psychiatry* 2014;55:938-43.

39. Diener E, Wirtz D, Tov W, Kim-Prieto C, Choi DW, Oishi S, Biswas-Diener R. New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Soc Indic Res* 2010;97:143-56.

40. Telef BB. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013;28:374-384.

41. Watson D, Clark LA, Tellegen A. Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. *J Pers Soc Psychol* 1988;54:1063-1070.

42. Gençöz T. Pozitif ve negatif duygu ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 2000;15:19-26.

43. Rosenberg M. *Society and the Adolescent Self-Image*. New Jersey, Princeton University Press, 1965.

44. Greenberger E, Chen C, Dmitrieva J, Farruggia SP. Item-wording and the dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: do they matter? *Personal Individ Differ* 2003 1;35:1241-54.

45. Çuhadaroğlu F. *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. H.Ü. Tıp Fakültesi, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. 1986.

46. Beck AT, Ward CH, Mendelson M, Mock J, Erbaugh J. An inventory for measuring depression. *Arch Gen psychiatry* 1961;4:561-71.

47. Hisli N. Beck depresyon envanteri'nin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi* 1989;7:3-13.

48. Haidt J, McCauley C, Rozin P. Individual differences in sensitivity to disgust: A scale sampling seven domains of disgust elicitors. *J Pers Soc Psychol* 1994;16:701-13.

49. Olatunji BO, Haidt J, McKay D, David B. Core, animal reminder, and contamination disgust: Three kinds of disgust with distinct personality, behavioral, physiological, and clinical correlates. *J Res Pers* 2008;42:1243-59.

50. İnöz M, Eremsoy CE. Tikslenme ölçeği ile bulaşma/kirlenme bilişleri ölçeği'nin Türkçe versiyonlarının psikometrik özellikleri. *Türk Psikoloji Yazıları* 2013;16:1-10.

51. Worthington RL, Whittaker TA. Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *Couns Psychol* 2006;34:806-38.

52. Olatunji BO, David B, Ciesielski BG. Who am I to judge? Self-disgust predicts less punishment of severe transgressions. *Emotion* 2012;12:169-173.

53. Beck AT. *Depression: Clinical, Experimental and Theoretical Aspects*, New York, Harper & Row, 1967.

54. Lewis M. The emergence of human emotions. In *Handbook*

of Emotions. Edited by Lewis M, Haviland JM. New York, The Guilford Press, 2000, pp. 265-280.

55. Lang PJ, Greenwald MK, Bradley MM, Hamm AO. Looking at pictures: Affective, facial, visceral, and behavioral reactions. *Psychophysiology* 1993;30:261-73.

56. Rüşch N, Schulz D, Valerius G, Steil R, Bohus M, Schmahl C. Disgust and implicit self-concept in women with borderline personality disorder and posttraumatic stress disorder. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2011;261:369-76.